

Målnummer: Ö 1200-21 **Avdelning:** 2

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2022-03-11

Rubrik: Efter kallelse till konkursförhandling genom kungörelsedelgivning uteblev gäldenären och försattes i konkurs. I hovrätten presenterade gäldenären utredning, däribland gåvor som gäldenären erhållit efter konkursbeslutet, som motbevisade insolvenspresumtionen. Gäldenären har vid fördelning av rättegångskostnaderna ansetts orsaka en onödig rättegång i hovrätten (jfr 18 kap. 3 § RB).

Lagrum:

- 18 kap. 3 § rättegångsbalken (1942:740)
- 2 kap. 15 § och 23 § konkurslagen (1987:672)
- 48 § och 51 § delgivningslagen (2010:1932)

Rättsfall:

- NJA 1982 s. 366
- NJA 2004 s. 586

REFERAT

Göteborgs tingsrätt

Skatteverket ansökte vid Göteborgs tingsrätt om att A.W. med uppgiven firma A.W. skulle försättas i konkurs.

A.W. delgavs ansökningshandlingar och kallelse till konkursförhandling genom kungörelsedelgivning.

Vid konkursförhandling den 1 december 2020 inställde sig inte A.W. Tingsrätten antecknade i protokoll att hinder mot prövning av konkursansökan inte förelåg.

Tingsrätten (tingsnotarien Martina Gruer) anförde i beslut den 1 december 2020 följande.

SKÄL

Staten har en fordran mot A.W. med uppgiven firma A.W. Vid verkställighet enligt 4 kap. UB inom de sex senaste månaderna före konkursansökningsdagen har det framgått att A.W. med uppgiven firma A.W. saknat tillgångar för full betalning av utmätningsfordring-en. Då annat inte har visats ska därför A.W. med uppgiven firma A.W. enligt 2 kap. 8 § konkurslagen anses vara på obestånd.

BESLUT

1. Tingsrätten försätter A.W. med uppgiven firma A.W. i konkurs.

2. - - -

3. A.W. med uppgiven firma A.W. ska ersätta staten med 2 800 kr för ansökningsavgift jämte ränta enligt lag.

Hovrätten för Västra Sverige

A.W. överklagade tingsrättens beslut i Hovrätten för Västra Sverige. Hon yrkade att hovrätten skulle upphäva konkursbeslutet och gjorde gällande att hon var solvent. Hon yrkade även att hovrätten skulle befria henne från skyldigheten att ersätta Skatteverket för kostnader i målet och tillerkänna henne ersättning för rättegångskostnader.

Skatteverket bestred ändring av tingsrättens beslut. Skatteverket bestred även A.W:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader och gjorde gällande att det begärda beloppet framstod som oskäligt högt.

Konkursförvaltaren yttrade sig.

Hovrätten (hovrättslagmannen Hjalmar Forsberg, hovrättsrådet Camilla Lyckman och tf. hovrättsassessorn Parya Chehrazi) anförde i beslut den 29 januari 2021 följande.

SKÄL FÖR BESLUTET

Hovrätten kan upphäva ett beslut om konkurs om gäldenären, efter att ha överklagat beslutet, visar att hon eller han är solvent (2 kap. 22 § konkurslagen). Frågan om gäldenären är solvent ska bedömas på grundval av den utredning som finns tillgänglig vid prövningen i högre rätt (se HD:s avgörande i mål Ö 2979-09).

Utifrån den utredning som Skatteverket gav in i tingsrätten är utgångspunkten att A.W. är insolvent, om inte annat visas. A.W. har i hovrätten gett in utredning som visar att hon är solvent och som därmed bryter den presumtion som låg till grund för tingsrättens konkursbeslut. Tingsrättens beslut om konkurs ska därför upphävas.

Av 2 kap. 23 § konkurslagen framgår att 18 kap. RB ska tillämpas när det gäller rättegångskostnader vid konkursansökan. Enligt 18 kap. 1 § RB ska part som tappar målet som huvudregel ersätta motpartens rättegångskostnad. Undantag från detta kan enligt 3 § i samma kapitel göras om den vinnande parten uppsåtligen eller genom försummelse föranlett onödig rättegång.

A.W. uteblev från konkursförhandlingen i tingsrätten och inkom först efter tingsrättens konkursbeslut med utredning som visar att hon är solvent. Som utgångspunkt ska hon därför anses ha genom försummelse orsakat en onödig rättegång i hovrätten (se rättsfallen NJA 1982 s. 366 och NJA 2004 s. 586). Hon delgavs dock handlingarna i tingsrättens mål genom kungörelsedelgivning medan hon befann sig utomlands, och inget har framkommit som talar för att hon kände till målet innan konkursbeslutet meddelades. Trots att hon var delgiven får hon därför anses ha varit förhindrad att redan i tingsrätten inkomma med de uppgifter som hon nu lämnat i hovrätten. Det saknas därför skäl att frångå huvudregeln om att tappande part ska ersätta motpartens rättegångskostnader. A.W. ska därmed befrias från skyldigheten att ersätta staten för ansökningsavgift till tingsrätten och dessutom själv få ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten. Hovrätten anser att skälig ersättning uppgår till hälften av det yrkade beloppet.

BESLUT

1.Hovrätten upphäver tingsrättens beslut om konkurs och befriar A.W. från skyldigheten att ersätta staten för ansökningsavgift.

2.Staten ska ersätta A.W. för rättegångskostnader i hovrätten med 24 187 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § rän-telagen från dagen för hovrättens beslut.

3.- - -

Högsta domstolen

Skatteverket överklagade och yrkade att HD skulle förordna att vardera parten skulle bära sin rättegångskostnad i hovrätten.

A.W. motsatte sig att hovrättens beslut ändrades och yrkade ersättning för rättegångskostnad i HD.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Martina Rönnerman, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut.

SKÄL

Bakgrund

Punkterna 1-4 överensstämmer i huvudsak med punkterna 1-5 i HD:s skäl.

Frågan i HD

5. Frågan i målet är hur rättegångskostnaderna ska fördelas när en konkursgäldenär först genom sitt överklagande av konkursbeslutet avger inställning och i hovrätten presenterar sådan utredning kring sin solvens att konkursbeslutet upphävs.

Den rättsliga regleringen

Punkterna 6 och 7 överensstämmer i huvudsak med punkterna 11 och 12 i HD:s skäl.

8. Denna utgångspunkt kompletteras av ett antal bestämmelser som reglerar särskilda situationer och på olika sätt kompletterar och modifierar huvudregeln. Exempelvis finns i 18 kap. 5 § RB regler om ansvaret för rättegångskostnader när ett mål avskrivs på grund av att en part har återkallat sin talan. I 18 kap. 3 § RB finns en särskild bestämmelse för bl.a. den situationen att den vinnande parten orsakat rättegången i onödan.

9. Bestämmelsen i 18 kap. 3 § första stycket RB träffar situationen att den vinnande parten antingen inlett en onödig rättegång eller på annat sätt, uppsåtligen eller genom försummelse, orsakat en onödig rättegång. Det måste med andra ord föreligga ett orsakssamband mellan ett uppsåtligt eller försumligt agerande från parten och en onödig rättegång för att bestämmelsen ska vara tillämplig. I uttrycket onödig rättegång inryms även den situationen att en part efter nödvändig tingsrättsprövning i onödan har föranlett en prövning i högre rätt (jfr rättsfallet NJA 2004 s. 586).

10. Om förutsättningarna i 18 kap. 3 § första stycket RB är uppfyllda innebär bestämmelsen ett undantag från principen att den part som förlorar målet också får bära rättegångskostnadsansvaret. Det är då istället beroende på omständigheterna antingen den som inlett eller orsakat en onödig rättegång som ska ersätta motpartens kostnad eller så att var part får bära sin egen rättegångskostnad.

Bedömningen i detta fall

11. När tingsrätten avgjorde målet hade A.W. inte lagt fram någon utredning som visade att hon var solvent. Tingsrättens beslut att bifalla konkursansökningen var därmed - utifrån de förhållanden rätten kände till - riktigt.

12. A.W. har i tingsrätten varken invänt mot konkursansökan eller lämnat några uppgifter. I hovrätten har hon redovisat tillskott av medel till sitt personkonto samt uppgifter om kundfordringar och kommande utbetalningar av

lön. Om sådan utredning hade lagts fram redan i tingsrätten hade det inte funnits grund för ett konkursbeslut. A.W:s utevaro från den konkursförhandling hon delgetts kallelse till och underlåtenhet att lägga fram utredning i tingsrätten har därmed orsakat en onödig process i hovrätten.

13. En underlåtenhet att agera i processen som också orsakat onödig rättegång är i normalfallet att betrakta som en försummelse som ska läggas parten till last och medföra att ansvaret för rättegångskostnader fördelas med tillämpning av 18 kap. 3 § första stycket RB (jfr NJA 1982 s. 366 och NJA 2004 s. 586).

14. Den förklaring A.W. har lämnat för varför hon inte närvarade vid konkursförhandlingen eller på annat sätt deltog i processen är att hon inte kände till den.

15. A.W. har delgetts konkursansökan och kallelse till förhandlingen. Försumlig passivitet i processen från hennes sida kan därför som utgångspunkt läggas till grund för fördelningen av ansvaret för rättegångskostnader i målet. Att A.W. påstått att hon inte känt till processen förändrar inte denna utgångspunkt med mindre än att hon gjort sannolikt att hon haft laga förfall för sin underlåtenhet.

16. Det har i målet framgått att A.W., som också bedrivit näringsverksamhet, har lämnat landet utan att reglera förfallna skatteskulder. När hon söktes i anledning av dessa var hon inte bosatt på den adress där hon var folkbokförd och det kunde inte heller klarläggas var hon uppehöll sig. A.W. har mot denna bakgrund haft anledning att vänta att hon i Sverige kunde komma att sökas för delgivning och att detta i sådant fall sannolikt skulle ske genom kungörelse.

17. A.W. har själv uppgett att hon under den aktuella tiden befunnit sig utomlands. Detta utgör i sig inte något hinder för att bevaka och ta del av meddelanden om kungörelsedelgivningar, vilka i Post- och Inrikes Tidningar genom Bolagsverkets försorg publiceras via internet. Det har inte lagts fram någon annan utredning till stöd för påståendet att hon, trots delgivningen, inte känt till processen. A.W:s påstående i sig är i sammanhanget inte tillräckligt för att hon därigenom ska ha gjort sannolikt att hon haft laga förfall för sin underlåtenhet.

18. A.W. har genom försummelse förorsakat onödig rättegång i hovrätten och det finns därför skäl att med tillämpning av 18 kap 3 § första stycket RB förordna att var part ska stå för sin egen rättegångskostnad i hovrätten. Hovrättens beslut bör ändras i enlighet med detta.

19. Vid denna utgång i HD kan A.W:s yrkande om ersättning för rättegångskostnad inte bifallas (18 kap. 15 § första stycket jämte 18 kap. 1 § RB).

HD:S AVGÖRANDE

Se HD:s beslut.

HD (justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre, referent, Stefan Johansson, Stefan Reimer och Cecilia Renfors) meddelade den 11 mars 2022 följande beslut.

SKÄL

Bakgrund

1. Skatteverket ansökte i tingsrätten om att A.W., som bedrivit enskild näringsverksamhet, skulle försättas i konkurs. Till grund för ansökan låg skatteskulder om sammanlagt strax under 450 000 kr och en utredningsrapport från Kronofogdemyndigheten som vi-sade att A.W. saknade utmättningsbara tillgångar till täckande av skulden.

2. När A.W. söktes med anledning av skatteskulderna var hon inte bosatt på den adress där hon var folkbokförd. Efter flera miss-lyckade delgivningsförsök delgavs hon ansökningshandlingar och kallelse till konkursförhandling genom kungörelsedelgivning. A.W. befann sig då i Kina.

3. Tingsrätten höll förhandling i A.W:s utevaro. Vid förhandlingen konstaterades det att det inte förelåg några hinder mot förhandlingen. Några invändningar eller uppgifter från A.W. hade inte kommit in. Tingsrätten beslutade att försätta A.W. i konkurs.

4. I hovrätten redovisade A.W. tillskott av medel till sitt personkonto bestående av gåvor från hennes far och lämnade uppgifter om kundfordringar och kommande utbetalningar av lön. Hovrätten har funnit att utredningen bröt den presumtion om insolvens som lagts till grund för tingsrättens beslut och har därför upphävt konkursbeslutet.

5. Hovrätten har befriat A.W. från skyldigheten att ersätta staten för ansökningsavgiften och förpliktat Skatteverket att ersätta hennes rättegångskostnad i hovrätten.

Den rättsliga regleringen

Kungörelsedelgivning av kallelse till konkursförhandling

6. En kallelse till konkursförhandling ska delges (se 2 kap. 15 § konkurslagen). Utgångspunkten är att delgivningslagen (2010:1932) ska tillämpas.

7. I lagen regleras bland annat kungörelsedelgivning. Sådan delgivning får enligt 48 § ske om delgivningsmottagaren saknar känt hemvist och det inte kan klarläggas var han eller hon uppehåller sig (första stycket 1), om förutsättningarna för stämningssmannadel-givning enligt 38 § är uppfyllda (första stycket 2) eller om förutsättningarna för förenklad delgivning är uppfyllda men sådan adress som anges i 23 § saknas (första stycket 3). Enligt 2 kap. 15 § konkurslagen får kungörelsedelgivning enligt 48 § första stycket 1 del-givningslagen ske även när gäldenären vistas på känd ort utomlands, om delgivning annars inte kan ske här i landet och rätten med hänsyn till omständigheterna finner att det inte är skäligt att kräva att delgivningen verkställs utomlands.

8. Kungörelsedelgivning anses ha skett när två veckor har förflutit från beslutet om kungörelsedelgivning, om kungörande och öv-riga föreskrivna åtgärder har skett i rätt tid (se 51 § delgivningslagen).

9. Delgivningsregleringen syftar till att skapa rimliga garantier för att den person som berörs har kunnat ta del av innehållet i aktu-ella handlingar. En myndighet eller en domstol kan med en tillräcklig grad av säkerhet utgå ifrån att parten rent faktiskt har kunnat ta del av de handlingar som utgör beslutsunderlaget. (Jfr prop. 2009/10:237 s. 91.)

10. Liksom vid andra former av delgivning ska den som har delgetts genom kungörelsedelgivning anses ha fått del av handlingarna på ett sådant sätt att han eller hon beretts möjlighet att ta del av innehållet i dem. Den som har delgetts på detta sätt ska alltså inte särbehandlas i jämförelse med den som delgetts på något annat sätt.

Onödig rättegång

11. I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. RB i tillämpliga delar (se 2 kap. 23 § konkurslagen).

12. Enligt 18 kap. 1 § RB ska den part som tappar målet ersätta motpartens rättegångskostnader, om inte annat är stadgat. Denna utgångspunkt kompletteras av ett antal bestämmelser som reglerar särskilda situationer och som på olika sätt modifierar huvudregeln.

13. I 18 kap. 3 § första stycket RB särregleras fall där den vinnande parten antingen har inlett en onödig rättegång eller på annat sätt, uppsåtligt eller genom försummelse, orsakat en onödig rättegång. Ett exempel är att före rättegången underlåta att uppge omständigheter som otvetydigt visar partens rätt och om vilken motparten varken ägt eller bort äga kännedom (jfr SOU 1938:44 s. 232 f.). I uttrycket onödig rättegång inryms även den situationen att en part efter nödvändig tingsrättsprövning i onödan har för-anlett en prövning i högre rätt (jfr NJA 2004 s. 586).

14. I rättsfallet NJA 1982 s. 366 konstaterade HD att gäldenären hade vunnit målet om försättning i konkurs, eftersom gäldenären kort tid före hovrättens beslut betalat sin klara och förfallna skuld. Rättegången i såväl tingsrätten som hovrätten ansågs förorsakad av gäldenärens betalningsförsummelse och gäldenären skulle därför ersätta borgenärens rättegångskostnader i båda instanserna.

15. Om förutsättningarna i 18 kap. 3 § första stycket RB är uppfyllda kan, beroende på omständigheterna, den som har inlett eller orsakat en onödig rättegång antingen bli skyldig att ersätta motpartens kostnad eller så kan domstolen komma fram till att vardera parten ska bära sin egen rättegångskostnad.

Bedömningen i detta fall

16. A.W. delgavs kallelse till konkursförhandlingen genom kungörelsedelgivning. Hon ska därför anses ha fått del av handlingarna och har därmed beretts möjlighet att ta del av innehållet i dessa. Något laga förfall för A.W:s utestående från förhandlingen i tingsrätten har inte förelagat.

17. När tingsrätten avgjorde målet framgick att A.W. saknade tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Det fanns inte någon utredning som motbevisade presumtionen om att hon var insolvent. Tingsrättens beslut att bifalla konkursansökningen var därmed riktigt.

18. A.W. åberopade sådan utredning som motbevisade insolvenspresumtionen först i anslutning till hovrättens avgörande. Av den utredningen framgick bland annat att hon under handläggningen i hovrätten fått penninggåvor i sådan utsträckning att insolvenspresumtionen kunde motbevisas.

19. Mot denna bakgrund står det klart att A.W. har orsakat en onödig rättegång i hovrätten enligt 18 kap. 3 § första stycket RB.

20. Skatteverket har inte yrkat ersättning för egen rättegångskostnad i hovrätten och har begränsat sitt yrkande till att det ska förordnas att vardera parten ska stå för sin kostnad där. Det finns därför endast utrymme att förordna att vardera parten ska stå för sin rättegångskostnad i hovrätten. Hovrättens beslut bör ändras i enlighet med detta.

21. Vid denna utgång ska A.W:s yrkande om ersättning för rättegångskostnad i HD avslås.

HD:S AVGÖRANDE

HD ändrar hovrättens beslut på det sättet att A.W. ska stå för sin rättegångskostnad i hovrätten.

HD avslår A.W:s yrkande om ersättning för rättegångskostnad i HD.

Sökord: Rättegångskostnad; Konkurs; Kungörelsedelgivning; Onödig rättegång
